מעשה רוקח על המשנה — עוקצים

במסכת זו יש בה ג' פרקים והתחלת אותציות כז"י וסופי אותיות נז"ם – כל זה צריך טעם ודעת.וביותר שמסכת זו היא סיום כל הש"ס וצריך טעם למה סיים במסכת זו ובאותיות אלו?

ועיקר ענין המסכתא מירי שהשומר מצטרף לאוכל לענין טומאה, ואם לענין טומאה כך ומכל שכן לענין טהרה שהרי מדה טובה מרובה.

ואבא בס"ד ע"פ רמז וסוד. ותחלה אבאר שמצינו שתי נוסחאות – עוקצים או עוקצין. ונלע"ד שהנוסחא הנכונה "עוקצין" על פי מאמר הזוהר בכמה דוכתי בפסוק סוף דניאל "ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין" – בגין דאית קץ הימים דאיהו ס"א ואית קץ הימין דאיהו סיטרא קדושה", ולכך הוצרך לפרש לקץ הימין. וכן דוד המלך ע"ה ביקש על זה "הודיעני ה' קצי וגו'" ולזה בא רבינו הקדוש וסיים במסכתא זו המשניות שלו שהוא סוד תורה שבעל פה לבאר כל המצות האמורות בתורה שבכתב תזכה לקץ הימין.

ולכן תמצא שבתיבת עוקצין יש בו קץ. וכשתחשוב עוקצין עם האותיות תמצא כמנין לקץ הימין עם ב' כוללים. וגם תיבת עוקצין עולה כמנין הוי"ה מצפ"צ, ושם זה הוא שורש לי"ג מכילין דרחמים כידוע.

ובזה נבא לביאור על שסידר במסכתא זו ג' פרקים ובהצטרף התחלת אותיות וסופי אותיות יחד עולים קל"ד. דמצינו בספרי המקובלים כך, דמצינו שם אדני בכל התורה ונביאים וכתובים קל"ד פעמים כמנין ר"ת וס"ת מן מזרח מערב דרום, ששלשה רוחות אלו מן העולם המה סגורים במחיצה, אבל רוח רביעית והיינו צפון היא פתוחה, לכן מצפון תפתח הרעה, דשם שולט הס"א. והעולם הוא בצורת ב, שסתומה מג' רוחות ומצד צפון היא פתוחה, ולכן מתחיל התורה באות ב' בצורות העולם, וכשתזכה לשמור ולקיים ב' תורות, שבכתב ושבע"פ, אזי התורה תשמור עליך מן רוח צפון שהיא פתוחה לס"א.

וידוע שדרום נקרא ימין וצפון נקרא שמאל. ובזה מבואר דברי הזוהר הקדוש שקץ הימין הוא סיטרא דקדושה אבל קץ הימים הוא ס"א שמצד צפון. וכל זה רימז רבינו הקדוש במסכתא זו שהיא סיום התורה שבע"פ, כשתקיים ב' תורות אלו, תורה שבכתב ושבע"פ, תזכה לקץ ימין, לתחיית המתים כמו שהבטיח הקב"ה לדניאל.

ולזה תמצא שתיבת עוקצין עם האותיות עולה כמנין לקץ ימין עם ב' כוללים. וראשי אותיות וסופי אותיות מן ג' פרקים עולה קל"ד כמנין קל"ד פעמים "אדני" שסוגרים ג' מחיצות מזרח מערב דרום. הכל במכוון.

אמנם כל זה הוא לתלמידי חכמים העוסקים בתורה תמיד, שאף על פי שאינם יכולים לקיים כל המצות מכל מקום כשעוסקים בתורת אותן מצות הוי כאילו קיים אותן, וכמו שאמרו חז"ל כל העוסקים בתורת עולה כאילו הקריב עולה, והוא הדין בכל המצות שאין בידו לקיימן כשעוסק בתורה שלהן הוי כאילו קיימן. אבל לעמי הארץ לכאורה אין להם תקנה לעמוד לתחיית המתים לקץ הימין.

אבל כבר דיברו חז"ל בזה בפרק בתרא דכתובות (דף קיא:) "אמר רבי אלעזר עמי ארצות אינם חיים וכו'. אמר לו רבי יוחנן לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי וכו'" עד "אמר לו רבי מצאתי להם תקוה מן התורה ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום וכי אפשר לידבק בשכינה וכו' אלא כל המהנה ת"ח מנכסיו וכו' מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה". וכן איתא בחולין פרק גיד הנשה (דף צב.) "אומה זו כגפן נמשלה, זמורות שבה אלו בעלי בתים, אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים, עלין שבה אלו עמי הארץ וכו' והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמי אתכלייא על עלייא דאלמלא עלייא לא מתקיימין אתכלייא", וע"ש בפרש"י שאלמלא עלין המגינין על הפרי מן הרוחות ושרב ושמש לא היה הפרי יכול להתקיים. כך אלמלא עמי הארץ שמהנים ת"ח מנכסיהן ועושין כל צורכיהן לא היה קיום לת"ח. נמצא שהם שומרין לפרי כמו העלין.

ובזה מבואר יסוד מסכתא זו בטוב טעם שרבינו סידר מסכתא זו בסוף המשניות לומר כל מי שעוסק בב' תורות לשמור ולעשות ולקיים כל מה שבידו לקיים ומה שאין בידו לקיים הרי לימוד התורה עולה לו כאילו קיימן הוא זוכה לתחיית המתים, לקץ הימין וכמו שכתבתי. אך הא תינח לת"ח, אבל לעמי הארץ מה תהא עליהן? לכן העמיד יסוד מסכת זו שהשומר לפרי מצטרף לפרי לענין טומאה ומכ"ש לענין טהרה, שהרי מדה טובה מרובה, והרי הן שומרים לפרי כשעושין כל צורכיהן. ולכך הם זוכין כמו התלמידי חכמים ולכן תמצא שראשי אותיות וסופי אותיות עולים קל"ד כמנין גפן עם הכולל, שנמשלו לגפן. ודוק היטב.

ובזה נבא לביאור סיום המסכתא "אמר ריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי י"ש ואוצרותיהם אמלא. אמר רשב"ח לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". וכבר דקדקו המפרשים מאי "לכל צדיק וצדיק". גם טעם נכון על המספר ש"י עולמות, למה באמת נותן להם כמספר הזה במכוון? ותו דהא בפסוק לא נרמז עולמות, דלמא ש"י כלים וכדומה לזה ש"י בתים. גם חיבור מאמר רשב"ח להא דקדים צריך ביאור.

ובמדרש הנעלם בתחלת פ' וירא איתא (ח"א צז, ב) "וירא אליו ה' באלני ממרא דריש ר"א ור"ע האי קרא בנשמת הצדיק כשזכתה לעלות למעלה אז וירא אליו ה' באלני ממרא זהו יעקב מהו ממרא דאחסין מאתין עלמין מעדן והוא כסא וכו'."

ביאור דבריו שם שהקב"ה עם יעקב אבינו הולכים להקביל פני צדיק ויעקב אבינו הוא כסא הכבוד להקב"ה וזהו רמז ממרא בגימטריא מאתין ותמנין וחד. מאתין היינו עלמין שזוכה הצדיק דכתיב ומאתים לנוטרים את פריו. ותמנין וחד הוא כסא. יעוין שם לשונו הקדוש. וצריך להבין למה קאמר המדרש הנעלם מאתין עלמין אחסון הקב"ה לצדיק ותנא דמתניתין קאמר ש"י עולמות?

ונלע"ד דאלו ואלו דברי אלהים חיים, דידוע שתרי"ג מצות נאמרו למשה רבינו בסיני ושבעה מצות דרבנן כאשר הבאתי כמה פעמים. ולכך יש תר"ך אותיות בדברות הראשונות שכל התורה והמצות הכל נכלל בעשרת הדברות. וידוע שמכל מצוה ומצוה שאדם עושה כתקנה לשמה נברא ממנה מלאך. וזהו כונת התנא באבות "עשה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד", היינו אותו מלאך שנברא מאותו מצוה הוא פרקליט שלו ומשמשו. וזהו גם כן הפירוש של התנא "ששכר מצוה מצוה". וכבר האריך בזה בשל"ה ושארי ספרי הקודש.

נמצא מי שמקיים כל המצות שהמה תר"ך, יש לו תר"ך מלאכים הנבראים מכל אותן מצות שקיים וכמו שפירש בס' האלשיך בפסוק "אנשי חיל", יעו"ש. וכל מלאך הוא שליש העולם כמבואר במסכת חולין בפ' גיד הנשה בסולם של יעקב אבינו. נמצא מי שיש לו תר"ך מלאכים יש לו ר"ז עולמות במכוון. והסימן זר וכתר – הכל אחד. זר עולמות וכתר מלאכים. מי שזכה בכתרה של תורה בכל המצות.

ואיתא בגמרא דהידור מצוה הוא שליש במצוה, שצריך להוסיף שליש בשביל הידור מצוה. וזהו השליש הוא מלבר כמבואר בפרק קמא דבבא קמא (דף ט:). ומסתמא השכר הוא גם כן שליש יותר. נמצא מי שמקיים כל תר"ך מצות בלא הידור – שכרו ר"ז עולמות, אבל מי שמקיים כל המצות בהידור ובשמחת לב יש לו שכר ש"י עולמות במכוון. והנה ראיתי בלימודי האר"י זלה"ה שמחלק הש"י עולמות בדרך זה: ר"ז בפני עצמן, וק"ג בפני עצמן. וכעת לא ידעתי מקומו ואיני יכול לכתוב לשונו הקדוש ממש האיר ה' עיני ומצאתי בהדיא וכן בהזוהר פ' תרומה דף קס"ו ע"ב (ח"ב קסו, ב) יעו"ש.

ובזה יבואר הכל בס"ד. דמדרש הנעלם מיירי בצדיק שקיים כל המצות בלא הידור, נמצא שכרו ר"ז עולמות. וזהו שאמר "אחסין ליה מאתין עלמין דכתיב ומאתים לנוטרים את פריו". ואין להקשות – הא איכא עוד שבעה? יש לומר כמו שמשנה בגמרא כמה פעמים "פורתא לא דק", ובאמת הוא מאתים ושבעה. או יש לומר לשיטת המדרש הנעלם שם דיעקב אבינו הולך להקבל פני הצדיק, דידוע דיעקב הוא בגימטריא ז' פעמים שם הוי"ה ב"ה, ובודאי זה הנאה וכסופא שיש לצדיק שזוכה לראות פני אבינו סבא קדישא נחשב לו לשבעה עולמות. הג"ה: ולכן עוקצין עולה כמנין יעקב אבינו סבא עם האותיות במכוון לרמז זכר זה.

אבל תנא דמתניתין מיירי מי שזוכה לקיים כל המצות בהידור ובשמחה, אזי שכרו שליש יותר ויש לו ש"י עולמות במכוון. ובזה מבואר שרבינו הקדוש אחר סיום המשניות תורה שבע"פ שהוא מפרש כל המצות הנאמרים בתורה שבכתב וגם שבע מצות דרבנן הכל מבואר בתוכה ומסיים במימרא דרבי יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שקיים כל המצות בהידור ובשמחה ש"י עולמות, וכדכתבתי.

אך מי הוא זה שיכול לקיים כל המצות, הלא מי שאינו כהן אינו יכול לקיים מצות כהונה וכדומה. לזה כמו שהאריכו כבר בזה בספרים הקדמונים וכתבו שכל ישראל המה כאיש אחד כשיש שלום ואחדות ביניהם. נמצא זה קיים מקצתן וזה קיים מקצתן מה שיכול לקיים, אז הוא חסדי ה' לתת השכר לכל אחד כאילו קיים כולם.

ובזה מבואר הכל, דלכך מדייק ריב"ל עתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות אף על פי שלא קיים כל המצות רק מה שהיה בידו לקיים, ובודאי לא היה ביד כל אחד מהם לקיים כולם – אפילו הכי נותן שכר לכל צדיק וצדיק כאילו קיים כולם. ובתנאי כשיש שלום ואחדות ביניהם. ולזה מסיים במשנת ריב"ח לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום דאז המה כאיש אחד כאילו כל אחד מהם קיים כל המצות לקבל הברכה של ש"י עולמות.

אמנם כל זה היה בזמן שישראל היו בארץ הקדושה ובית המקדש היה קיים והיה זה מקיים מקצת מה שהיה בידו לקיים וזה מקצת, ומעלה עליהן כאילו כל אחד מהם קיים כולם. מה שאין כן בזמן הגלות בעו"ה שאין אנו יכולים לקיים כלל המצות התלוין בארץ וכל סדר עבודת קדשים טהרות, רק על ידי לימוד התורה כאשר כתבתי. וגם עמי הארץ על ידי שהם שומרים לפרי והשומר מצטרף לפרי. נמצא הכל מבואר בטוב טעם.

וה' ברחמיו ובחסדיו הגדולים יזכינו להיות מכת הצדיקים אלו הנוחלין ש"י עולמות אמן כן יהי רצון.

ת.ו.ש.ל.ב.ע